

Joanna Buława-Halasz*

Pionierski wkład profesora Tadeusza Gałkowskiego w rozwój szkolnictwa osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu w Polsce¹

The Pioneering Contribution of Prof. Tadeusz Gałkowski in the Development of Education People with Autism on the Autism Spectrum in Poland

Abstract: The text is devoted to the reconstruction of Professor Tadeusz Gałkowski's path related to autism spectrum disorder and his involvement in the development of knowledge and activities for autistic people in Poland, taking into account the pioneer contribution to the development of education for autistic people in Poland. The aim of this article is to demonstrate the achievements of Professor Tadeusz Gałkowski in the development of broadly understood education and therapy of people with autism spectrum disorder in Poland. The work uses a biographical approach to show the relationship between the Professor's biography and the development of education for autistic people and the processes taking place therein.

Keywords: Tadeusz Gałkowski, autism spectrum disorder, the education of autistic persons in Poland.

* Joanna Buława-Halasz (ORCID: 0000-0002-2693-7219) – dr, pracuje w Katedrze Pedagogiki Specjalnej w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Szczecińskim; kontakt: joanna.bulawa-halasz@usz.edu.pl.

1 Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach projektu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą *Od Korczaka do Kulmowej. Dziecko i „język wczesnej edukacji”* nr projektu DNK/SP547378/2022. Kwota dofinansowania 56.870,00 złotych całkowita wartość projektu 67 070,00 złotych.

Profesor Tadeusz Gałkowski wniósł bardzo wiele do rozwoju logopedii, psychologii i pedagogiki specjalnej. Był jednym z pionierów logopedii w Polsce, prowadził badania nad wykrywaniem, diagnozą, wczesną interwencją i rehabilitacją dzieci, młodzieży i dorosłych z zaburzeniami mowy, języka i słuchu. W 1977 r., podczas konferencji w Paryżu zorganizowanej przez Międzynarodowe Biuro Audiofonologii, Profesor został odznaczony za swoje dokonania badawcze w zakresie audiofonologii Srebrnym Medalem Paryża. W 1985 r. z jego inicjatywy powstał Polski Komitet Audiofonologii. Był również redaktorem półrocznika „Audiofonologia”². Celem niniejszego artykułu jest jednak wykazanie, jak wielkie i pionierskie dokonania Profesor wniósł w rozwój szeroko rozumianej edukacji i terapii osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu w Polsce³. Gałkowski zmarł 29 lipca 2020 r. w Warszawie. Poruszyło to całe środowisko naukowe związane z psychologią, pedagogiką specjalną, logopedią czy audiofonologią. Oddano mu hołd, przygotowując wiele artykułów, wspomnień czy laudacji publikowanych w czasopismach naukowych i na stronach internetowych instytucji, z którymi w trakcie swojego bardzo aktywnego życia był związany. Życiorys prof. Gałkowskiego bardzo szczegółowo został opisany przez wielu autorów⁴. Nie chcąc, by niniejszy tekst był wtórny do istniejących już opraco-

- 2 Z. Tarkowski, *Profesor Tadeusz Gałkowski (1936–2020)*, „Logopedia”, 49 (2020) nr 2, s. 13–16.
- 3 Termin „zaburzenie ze spektrum autyzmu” jest nowym określeniem wprowadzonym przez Światową Organizację Zdrowia w jedenastej edycji Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-11. Aktualnie w Polsce obowiązuje jeszcze jej dziesiąta edycja, w której zawarta jest cała grupa zaburzeń autystycznych określana mianem „Całościowe zaburzenia rozwojowe”. Sam prof. Gałkowski używał sformułowania „dziecko autystyczne”, dlatego to sformułowanie również będzie używane w niniejszym opracowaniu wymienienie ze współczesnym określeniem „zaburzenie ze spektrum autyzmu”; Centrum e-Zdrowia: <https://ezdrowie.gov.pl/portal/home/interoperacyjnosc/klasyfikacje>, dostęp: 3.04.2023.
- 4 *Poszukiwanie dróg zagubionych w rzeczywistości. Księga pamięci poświęcona profesorowi Tadeuszowi Gałkowskiemu*, red. E. Pisula, J. J. Błeszyński, D. Podgórska-Jachnik, Warszawa 2022; E. Domagała-Zyśk, *Gałkowski Tadeusz*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz, Lublin 2018; A. Hryniewicka, *Profesor Tadeusz Stanisław Gałkowski (1936–2020) – człowiek i psycholog*, „Szkola Specjalna”, 81 (2020) nr 4, s. 298–308, DOI: 10.5604/01.3001.0014.4737; E. Pisula, *Wspomnienie*, „Polskie Forum Psychologiczne”, 25 (2020) nr 3, s. 273–276.

wań biograficznych, a jednocześnie widząc potrzebę uzupełnienia bibliografii, artykuł poświęcony został rekonstrukcji ścieżki życiowej i naukowej Profesora związanej z badaniem autyzmu, propagowaniem wiedzy na temat tego typu niepełnosprawności i działalności na rzecz osób autystycznych w Polsce.

Zaburzenie ze spektrum autyzmu to jednostka stosunkowo młoda, jeśli przyrównamy ją do innych wcześniej badanych rodzajów niepełnosprawności, takich jak ruchowa, słuchowa, wzrokowa czy intelektualna. Pierwszy kliniczny opis cech autyzmu opublikowała w 1926 r. Grunia Jefimowa Suchariewa⁵. Prace autorki wyprzedziły swój czas, jeśli chodzi o odzwierciedlenie nowoczesnych kryteriów diagnozowania autyzmu.

Istotę zaburzenia oddają słowa Profesora, który w jednym z ostatnich wywiadów (a być może nawet ostatnim) dla tygodnika „Polityka” tak opowiadał o autyzmie:

Proszę pamiętać, że mówimy dziś o spektrum autyzmu, w skład którego wchodzi wiele różnorodnych zaburzeń utrudniających codzienne funkcjonowanie: od mocno nasilonych, z brakiem mowy i licznymi deficytami sensorycznymi, które uniemożliwiają samodzielne życie, po kłopoty bardziej subtelne, jak problemy z organizacją czasu, rozumieniem otoczenia i emocji wyrażanych przez innych ludzi. Bardzo dobrze, że w ostatnich latach tyle się zmieniło w systemie edukacji i w podejściu do tych osób już na wczesnym etapie rozwoju. Przedszkole i szkoła mogą bardzo blisko współpracować z rodzicami. Przy dobrej współpracy dziecko się wzmacnia. Można stopniowo rozwijać w nim poczucie bezpieczeństwa i pomagać w radzeniu sobie w różnych sytuacjach, przygotowując stopniowo do coraz większej samodzielności. Pedagog szkolny powinien być źródłem

- 5 G. J. Suchariewa, *Die schizoiden Psychopathien im Kinderslter*, „Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie”, 60 (1926) s. 235–161; E. Sheffer, *Dzieci Aspergera. Medycyna na usługach III Rzeszy*, Poznań 2019, s. 343; S. Wolff, *The First Account of the Syndrome Asperger Described? Translation of a Paper Entitled „Die schizoiden Psychopathien im Kindesalter by Dr. G. E. Ssucharewa; Scientific Assistant, which Appeared in 1926 in the Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie 60:235–261*, „European Child & Adolescent Psychiatry”, 5 (1996) s. 119–132; D. A. Sher, J. L. Gibson, *Pioneering, Prodigious and Perspicacious: Grunya Efimovna Sukhareva’s Life and Contribution to Conceptualising Autism and Schizophrenia*, „European Child & Adolescent Psychiatry”, 32 (2021) s. 475–490, DOI: 10.1007/s00787-021-01875-7.

informacji dla rodziców, co w szkole udało się osiągnąć i nad czym należy pracować w domu⁶.

W Polsce o autyzmie usłyszano właśnie dzięki prof. Gałkowskiemu, który był autorem pierwszej publikacji naukowej na ten temat zatytułowanej *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*⁷. Należy cofnąć się jednak o osiemnaście lat, ponieważ Profesor po raz pierwszy zetknął się bezpośrednio z autyzmem w Państwowym Sanatorium Neuropsychiatrii Dziecięcej w Garwolinie, gdzie pracował w latach 1962–1967. Dzieci, diagnozowane wówczas jako „schizofrenopodobne”, stały się przedmiotem jego szczególnego zainteresowania⁸.

W 1973 r. Gałkowski odbył roczny staż naukowy w Narodowym Instytucie Zdrowia i Badań Medycznych (INSERM) w Montrouge pod Paryżem. W 1974 r. po powrocie do kraju na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego. Jego rozprawa habilitacyjna została zatytułowana „Dzieci specjalnej troski. Psychologiczne podstawy rehabilitacji dzieci opóźnionych umysłowo”. Prof. Aleksandra Mitrinowicz-Modrzejewska z Akademii Medycznej (AM) w Warszawie, prof. Zofia Sękowska z UMCS w Lublinie, prof. Jan Konopnicki z Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) w Krakowie oraz prof. Eugeniusz Geblewicz z Akademia Wychowania Fizycznego (AWF) w Warszawie zgodnie podkreślili doniosły wkład dr. Gałkowskiego w rozwój pedagogiki specjalnej i psychologii defektologicznej oraz popularyzację wiedzy dotyczącej różnych form opieki i rehabilitacji dzieci z zaburzeniami rozwoju. Następnie w latach 1974–1983 pracował na UMCS w Lublinie, gdzie przez pierwsze dwa lata był adiunktem w Zakładzie Psychopedagogiki Specjalnej Instytutu Pedagogiki i Psychologii na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, przez kolejne dwa lata kierownikiem

6 P. Walewski, *Budowanie pozytywnego obrazu siebie*, „Polityka”, 26 listopada 2019, <https://www.polityka.pl/jamyoni/1932824,1,budowanie-pozytywnego-obrazu-siebie.read>, dostęp: 3.04.2023.

7 T. Gałkowski, *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*, Warszawa 1980.

8 Zespół Szkół Specjalnych nr 23 w Częstochowie, <https://zss23korczak.edu.pl/kiedy-odchodzi-przyjaciel-na-niebie-gasnie-gwiazda/>, dostęp: 3.04.2023; E. Pisula, *Wspomnienie*, s. 274–275.

Zakładu Psychologii i Patologii Rozwoju w Instytucie Psychologii, a następnie przez pięć lat pełnił funkcję jego wicedyrektora⁹.

To właśnie w tym czasie powstała najważniejsza z punktu widzenia osób autystycznych wspomniana już publikacja naukowa „Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie”:

**Ilustracja 1. Okładka książki
Tadeusza Gałkowskiego
pt. Usprawnienie dziecka
autystycznego w rodzinie.
Fot. Autorka.**

W przedwstępie książki Zarząd Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem napisał:

Problematyka zaburzeń określaných mianem autyzmu dziecięcego stanowi ważny dział zainteresowań dla osób zajmujących się usprawnianiem dzieci i młodzieży z poważnymi odchyleniami w rozwoju. W naszym kraju nie ukazała się jeszcze żadna publikacja z tego zakresu, choć wyczuwa się jej wyraźną potrzebę¹⁰.

- 9 A. Hryniewicka, *Profesor Tadeusz Stanisław Gałkowski (1936–2020)*, s. 304–305.
- 10 T. Gałkowski, *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*, s. 5.

Wiedzę i doświadczenie w zakresie autyzmu Profesor zdobywał w latach siedemdziesiątych przede wszystkim we Francji. Tak to wspominał:

Jeśli chodzi o autyzm, to moje zainteresowania nim sięgają połowy lat 70., do prowadzonych we Francji eksperymentalnych prac w Narodowym Instytucie Zdrowia i Badań Medycznych. Tam zetknąłem się z pacjentami, którzy w Polsce byli rozpoznawani jako przypadki schizofrenii dziecięcej. Potem i u nas, w Polsce, na początku lat 80., rodzice tych dzieci zaczęli szukać pomocy, odsyłani przez specjalistów ze swymi dziećmi z jednej placówki do drugiej i stopniowo orientowali się, że są kłopotliwym ciężarem, z którym nikt nie może sobie poradzić. W stanie wojennym, na początku 1982 r., zorganizowałem (wspólnie z tymi rodzicami) pierwszą w kraju klasę dla dzieci z autyzmem w Szkole Specjalnej nr 243 w Warszawie, przy ul. Elektorальной [...] Obecnie, w gronie ekspertów przygotowujemy raport o standardach, które powinny obowiązywać w zakresie wykrywania, diagnozowania, leczenia, rehabilitacji, wychowania i kształcenia osób z autyzmem. Jednak nie jesteśmy przygotowani pod względem kadrowym, ekonomicznym i organizacyjnym na to, by móc wdrożyć efektywnie funkcjonujący system specjalistycznej pomocy dla tej grupy ludzi niepełnosprawnych¹¹.

Gałkowski nie tylko prowadził działalność naukową i przyczynił się do krzewienia wiedzy na temat autyzmu, ale również towarzyszył rodzicom autystycznych dzieci i wspierał ich w tworzeniu przeznaczonych dla nich klasy w istniejącej od 1963 r. specjalnej szkole podstawowej – pierwszej w Polsce placówce zajmującej się edukacją oraz wychowaniem dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym¹². Utworzenie klasy celującej w specyficzny profil funkcjonowania osób autystycznych było pionierskim i niezwykle doniosłym wydarzeniem, pokazującym innym możliwości w tym zakresie.

W 1984 r. Profesor zorganizował w Warszawie międzynarodową konferencję nt. „Rehabilitacja i wychowanie dzieci autystycznych”. Udział wzięli w niej

11 D. Kamisińska, S. Skórka, *Zadbać o właściwie przygotowanych profesjonalistów.. Wywiad z prof. Tadeuszem Gałkowskim*, „Konspekt. Pismo Akademii Pedagogicznej w Krakowie”, 2006, nr 4 (27), s. 10–17, <http://pbc.up.krakow.pl/dlibra/publication/6033/edition/5912/content?ref=struct>, dostęp: 3.04.2023.

12 Zespół Szkół Specjalnych nr 85.

światowi eksperci. Po konferencji udało się stworzyć pierwszy w Polsce eksperymentalny program wychowania i kształcenia dzieci autystycznych, który stał się wzorem dla wszystkich podobnych działań w Polsce. W ramach Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem utworzono najpierw koło do spraw autyzmu, a w 1990 r. powołane zostało Krajowe Towarzystwo Autyzmu (KTA), którego pierwszym prezesem został prof. Gałkowski¹³.

Aktualnie KTA współpracuje ze stowarzyszeniami podejmującymi działalność na rzecz osób z autyzmem. Do Zarządu Głównego wchodzi prezesi wszystkich oddziałów oraz członkowie wybieranego Prezydium Zarządu, które prowadzi bieżące sprawy. Sam ZG nie prowadzi żadnej placówki, wspiera natomiast działania szkół i ośrodków kierowanych przez oddziały terenowe. KTA jest organizacją pozarządową, której działalność nie jest dotowana ze środków rządowych, a opiera się głównie na pracy społecznej, wolontariacie oraz pomocy sponsorów¹⁴.

Profesor Gałkowski był współautorem Karty Praw Osób z Autyzmem, opublikowanej w 2012 r. z inicjatywy dr. Pata Matthews – prezesa Światowej Organizacji Autyzmu¹⁵. Dokument został wprowadzony jako uchwała, a Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 sierpnia 2013 r. uznał, że osoby z autyzmem mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji¹⁶. Profesor osiągnięcie to uważał za jeden ze swoich największych sukcesów¹⁷.

W wypowiedziach Profesora widoczna jest Jego zainteresowanie rolą rodziny w wychowaniu dziecka z niepełnosprawnościami. Dostrzegamy to nie tylko we wspomnianej pracy *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*,

13 Zespół Szkół Specjalnych nr 23 w Częstochowie.

14 Warszawski Oddział Terenowy Krajowego Towarzystwa Autyzmu, <http://www.wotkta.waw.pl/>, dostęp: 3.04.2023.

15 A. Hryniewicka, *Profesor Tadeusz Stanisław Gałkowski (1936–2020)*, s. 306; Konferencja „Autyzm a praktyka oparta na dowodach”, <https://swps.pl/my-uniwersytet/aktualnosci/konferencje-i-seminaria/16957-autyzm-a-praktyka-oparta-na-dowodach>, dostęp: 3.04.2023.

16 Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 lipca 2013 r. Karta Praw Osób z Autyzmem, „Monitor Polski” 2013, poz. 682, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20130000682>, dostęp: 3.04.2023.

17 E. Pisula, *Wspomnienie*.

ale również w innych tekstach. O sytuacji rodzin z osobą autystyczną Profesor powiedział tak:

Sytuacja rodzin wychowujących dzieci z autyzmem wymaga szczególnie wnikliwego podejścia. Zdarza się, że ojcowie (częściej niż matki) nie wytrzymują tak wielkiego stresu, jaki wiąże się ze sprawowaniem opieki na dzieckiem i pozostawiają rodzinę samą, szukając dla siebie miejsca poza nią. Mamy jednak i wielu takich, którzy mimo wszystko znajdują czas na działalność społeczną w organizacjach pozarządowych, np. Krajowe Towarzystwo Autyzmu. Myślę, że spotkania w gronie innych rodziców, mających podobne problemy, mogą w wielu przypadkach przyczynić się do znalezienia siły, aby zmierzyć się z własnym losem i pokonywać bariery w codziennym życiu. Badania nad tzw. zespołem wypalenia sił, dają wgląd w bardzo zróżnicowany obraz radzenia sobie przez rodziny z trudnymi sytuacjami, jakich dostarcza opieka nad dzieckiem z autyzmem¹⁸.

Profesor bardzo często w swoich pracach podejmował temat roli rodziny w życiu, wychowaniu i edukacji dzieci z autyzmem, wystarczy przyjrzeć się samym tytułom jego książek poświęconych temu zagadnieniu, np. *Autyzm w rodzinie – ujęcie interdyscyplinarne* (1993) oraz *Dziecko autystyczne w środowisku rodzinnym i szkolnym* (1995). Pod Jego redakcją ukazało się również wiele książek na ten temat, m.in. *Dziecko autystyczne i jego rodzice: poradnik wychowawczy*, *Autyzm wyzwaniem naszych czasów* (współred. J. Kossewska; 2001). Przetłumaczył także na język polski pracę *Dziecko zagubione w rzeczywistości: historia autyzmu od czasów baśni o wróżkach, fikcja literacka i rzeczywistość kliniczna* autorstwa Alfreda i Françoise Braunerów (1988) oraz wspólnie z Józefem Radzickim *Metody pedagogiki specjalnej* pod red. Norrisa G. Haringa i Richarda L. Schiefelbuscha (1973).

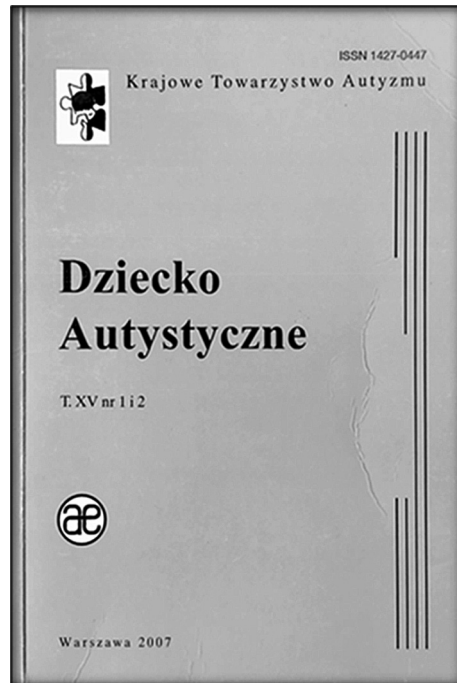
Pełnił również funkcję redaktora naczelnego pisma naukowego „Dziecko Autystyczne”¹⁹, które było półrocznikiem wydawanym od 1986 r.:

18 D. Kamisińska, S. Skórka, *Zadbać o właściwie przygotowanych profesjonalistów...*, s. 16–17.

19 International Standard Serial Number, <https://portal.issn.org/resource/ISSN/1427-0447>, dostęp: 3.04.2023.

Ilustracja 2. Okładka czasopisma „Dziecko Autystyczne”, ukazującego się pod redakcją Tadeusza Gałkowskiego pt..

Źródło zdjęcia: zbiory własne Autorki.

Czasopismo publikowało prace badawcze prezentujące różnorodne metody oddziaływań wspomagających rozwój osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu. Jego celem było upowszechnianie najnowszej wiedzy z zakresu autyzmu. Redakcja publikowała oryginalne prace przeglądowe, opinie, polemiki i sprawozdania oraz recenzje²⁰.

Profesor był niezwykle zaangażowany również w działalność pozanaukową, celującą w potrzeby osób autystycznych. Doktor Anna Rozetti – dyrektor Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu NAVICULA – działającego przy Krajowym Towarzystwie Oddział w Łodzi tak wspomina pomoc, którą otrzymała od prof. Gałkowskiego:

20 Czasopismo „Dziecko Autystyczne”, <https://swps.pl/my-universytet/aktualnosci/nawosci-wydawnicze/2196-najnowsze-numery-dziecka-autystycznego-juz-wsprzedazy>, dostęp: 3.04.2023.

Odpowiadałam wtedy za całą merytoryczną działalność placówki, która została utworzona przez PSOUU z myślą o dzieciach z porażeniem mózgowym. Z konieczności znalazła się tam jednak również trójka dzieci dotkniętych autyzmem, ze współwystępującym upośledzeniem umysłowym (żadna inna placówka nie chciała ich przyjąć). Ich terapia w tej placówce, a właściwie brak odpowiedniej do ich potrzeb terapii to była moja porażka. Wielka porażka, która zmusiła mnie do bliższego zainteresowania się tematem autyzmu. Myśl o tym, że nie wiem co i jak powinnam zorganizować, by tym dzieciom pomóc spędzała mi sen z powiek. Dzieci z MPD, były zaopiekowane prawidłowo, zgodnie z obowiązującymi standardami, robiły postępy, rozwijały się. Te z autyzmem zaś kiwały się w kącie, bo terapeuci nie mieli pojęcia co z nimi począć. Oni nie mieli pojęcia, ja niestety także go nie miałam. Czując presję odpowiedzialności za taki stan rzeczy najpierw zaczęłam szukać w Łodzi placówki, w której pracowaliby ludzie, którzy wiedzą coś na temat terapii dzieci z autyzmem. Niestety szybko przyszło mi przekonać się, że w naszym województwie ani ludzi, znających się na temacie, ani tym bardziej placówki specjalizującej się w całościowych zaburzeniach rozwoju zwyczajnie nie ma. Trzeba było rozszerzyć poszukiwania na inne miasta (głównie stolicę). Skontaktowałam się z prof. Tadeuszem Gałkowskim – Prezesem Zarządu Głównego Krajowego Towarzystwa Autyzmu w Polsce. Pan Profesor przesłał mi wiele materiałów na temat autyzmu i zaprosił na krajową, dwudniową konferencję dla profesjonalistów i rodziców do Warszawy. Był 5 grudnia 1996 roku. Poprosiłam Darka Wadowskiego, żeby pojechał ze mną na tę konferencję, jako przedstawiciel łódzkich rodziców dzieci z autyzmem. Wtedy, na tej właśnie konferencji po raz pierwszy poczułam, że jestem wśród ludzi, którzy rozumieją problem i wiedzą więcej ode mnie. Poczułam, że mogę się czegoś od nich nauczyć. [...] Profesor Gałkowski powierzył mi utworzenie Łódzkiego Oddziału KTA. Ja zajęłam się stroną organizacyjno-merytoryczną przedsięwzięcia, a Darek konsolidacją rodziców, którzy mieli dziecko z autyzmem. W marcu 1997 roku Łódzki Oddział KTA rozpoczął formalnie swoją działalność. Od tej właśnie chwili rozpoczęła się czteroletnia batalia o utworzenie w Łodzi stacjonarnej, specjalistycznej placówki dla dzieci z autyzmem²¹.

21 Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu NAVICULA, <https://navicula.pl/o-nas-stowarzyszenie-navicula/zespol/>, dostęp: .04.2023.

Profesor chętnie dzielił się swoją wiedzą, ale również motywował do działania, wspierał i pokazywał drogę, jak dzielić się wiedzą i doświadczeniami i organizować edukację i terapię dzieci z zaburzeniem ze spektrum autyzmu.

Podsumowując – gdy w latach sześćdziesiątych Profesor po raz pierwszy zetknął się z dziećmi autystycznymi w Polsce, diagnozy postawione im wskazywały, że mają one schizofrenię dziecięcą. Dopiero w latach siedemdziesiątych we Francji poczynił obserwacje, że „schizofrenopodobne” dzieci, które obserwowano w Polsce, to właśnie dzieci z autyzmem. W 1980 r. została w Polsce opublikowana pierwsza publikacja naukowa o autyzmie autorstwa prof. Gałkowskiego, a dwa lata później z Jego pomocą otworzono pierwszą specjalną klasę dla dzieci autystycznych. W 1984 r. (po międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez Profesora) napisano pierwszy w Polsce eksperymentalny program wychowania i kształcenia dzieci autystycznych, będący później wzorem dla ośrodków w naszym kraju. W 1990 r. z Jego inicjatywy założono Krajowe Towarzystwo Autyzmu, a w 2013 r. uchwalono Kartę Praw Osób z Autyzmem.

Wkład Profesora Tadeusza Gałkowskiego w rozwój szkolnictwa osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu w Polsce jest nie do przecenienia. Tytaniczne wysiłki i zaangażowanie widać w całym naszym kraju. Zostawił po sobie ogromną spuściznę, która dalej owocuje.

Streszczenie: Tekst poświęcony został rekonstrukcji ścieżki profesora Tadeusza Gałkowskiego związanej z zaburzeniem ze spektrum autyzmu i jego zaangażowania w rozwój wiedzy i działalności na rzecz osób autystycznych w Polsce, uwzględniając pionierski wkład w rozwój szkolnictwa osób autystycznych w Polsce. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie dokonań Profesora Tadeusza Gałkowskiego w rozwój szeroko rozumianej edukacji i terapii osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu w Polsce. W pracy zastosowano podejście biograficzne, by ukazać relację pomiędzy biografią Profesora a kształtowaniem się edukacji osób autystycznych i zachodzącymi w niej procesami.

Słowa kluczowe: Tadeusz Gałkowski, zaburzenie ze spektrum autyzmu, edukacja osób autystycznych w Polsce.

Bibliografia

- Domagała-Zyśk E., Gałkowski Tadeusz, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz, Lublin 2018.
- Gałkowski T., *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*, Warszawa 1980.
- Hryniewicka A., *Profesor Tadeusz Stanisław Gałkowski (1936–2020) – Człowiek i Psycholog*, „Szkola Specjalna”, 81 (2020) nr 4, s. 298–308, DOI: 10.5604/01.3001.0014.4737.
- Kamisińska D., Skórka S., *Zadbać o właściwie przygotowanych profesjonalistów... Wywiad z prof. Tadeuszem Gałkowskim*, „Konspekt. Pismo Akademii Pedagogicznej w Krakowie”, 2006, nr 4 (27), s. 10–17, <http://pbc.up.krakow.pl/dlibra/publication/6033/edition/5912/content?ref=struct>, dostęp: 3.04.2023.
- Poszukiwanie dróg zagubionych w rzeczywistości. Księga pamięci poświęcona Profesorowi Tadeuszowi Gałkowskiemu*, red. E. Pisula, J. J. Błęszyński, D. Podgórska-Jachnik, Warszawa 2022.
- Pisula E., *Wspomnienie*, „Polskie Forum Psychologiczne”, 25 (2020) nr 3, s. 273–276.
- Sheffer E., *Dzieci Aspergera. Medycyna na usługach III Rzeszy*, Poznań 2019.
- Sher D. A., Gibson J. L., *Pioneering, Prodigious and Perspicacious: Grunya Efimovna Sukhareva's Life and Contribution to Conceptualising Autism and Schizophrenia*, „European Child & Adolescent Psychiatry”, 32 (2021) s. 475–490, DOI: 10.1007/s00787-021-01875-7.
- Suchariewa G. J., *Die schizoiden Psychopathien im Kinderslter*, „Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie”, 60 (1926) s. 235–161.
- Tarkowski Z., *Profesor Tadeusz Gałkowski (1936–2020)*, „Logopedia”, 49 (2020) nr 2, s. 13–16.
- Walewski P., *Budowanie pozytywnego obrazu siebie*, „Polityka”, 26 listopada 2019.
- Wolff S., *The First Account of the Syndrome Asperger Described? Translation of a Paper Entitled „Die schizoiden Psychopathien im Kindesalter by Dr. G. E. Ssucharewa; Scientific Assistant, which Appeared in 1926 in the Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie 60:235–261*, „European Child & Adolescent Psychiatry”, 5 (1996) s. 119–132.

Netografia

- Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu NAVICULA, <https://navicula.pl/o-nas-stowarzyszenie-navicula/zespol/>, dostęp: 3.04.2023.
- Centrum e-Zdrowia, <https://ezdrowie.gov.pl/portal/home/interoperacyjnosc/klasyfikacje>, dostęp: 3.04.2023.
- International Standard Serial Number, <https://portal.issn.org/resource/ISSN/1427-0447>, dostęp: 3.04.2023.

Konferencja „Autyzm a praktyka oparta na dowodach”, <https://swps.pl/my-uniwersytet/aktualnosci/konferencje-i-seminaria/16957-autyzm-a-praktyka-oparta-na-dowodach>, dostęp: 3.04.2023.

UCHWAŁA Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 lipca 2013 r. Karta Praw Osób z Autyzmem, poz. 682, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20130000682>, dostęp: 3.04.2023.

Warszawski Oddział Terenowy Krajowego Towarzystwa Autyzmu, <http://www.wotkta.waw.pl/>, dostęp: 3.04.2023.

Zespół Szkół Specjalnych nr 23 w Częstochowie, <https://zss23korczak.edu.pl/kiedy-odchodzi-przyjaciel-na-niebie-gasnie-gwiazda/>, dostęp: 3.04.2023.

Zespół Szkół Specjalnych nr 85, <http://zssnr85.waw.pl/szkola-podstawowa>, dostęp: 3.04.2023.

Wykaz ilustracji

Ilustracja 1. Okładka książki autorstwa Tadeusza Gałkowskiego pt. *Usprawnienie dziecka autystycznego w rodzinie*, fot. Autorki.

Ilustracja 2. Okładka czasopisma naukowego pod red. Tadeusza Gałkowskiego pt. „Dziecko Autystyczne”, fot. Autorki.